

Projektowanie i zarządzanie łańcuchami marketingowymi w gospodarstwach utrzymujących rasy zachowawcze zwierząt*

Renata Matysik-Pejas¹, Jerzy Cieślak¹, Anna Borecka², Elżbieta Sowula-Skrzyńska²

¹Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Instytut Ekonomiki i Zarządzania Przedsiębiorstwami,
al. Mickiewicza 21, 31-120 Kraków

²Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy,
Dział Technologii, Ekologii i Ekonomiki Produkcji Zwierzęcej, 32-083 Balice k. Krakowa

Jednym z sześciu priorytetów Unii Europejskiej w zakresie polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020 jest „Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa” (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi). W nowym okresie finansowania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich przewidziano realizację tej problematyki m.in. w działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym, w poddziałaniu „Wsparcie dla ochrony oraz zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie”. Jego bezpośrednim celem jest zachowanie rodzimych ras zwierząt poprzez wspieranie i utrzymanie hodowli lokalnych ras odpowiednich gatunków zagrożonych wyginięciem, objętych programem ochrony zasobów genetycznych. Ma to przyczynić się do zachowania różnorodności biologicznej (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020).

Problematyka ta wpisuje się w „Krajową strategię zrównoważonego użytkowania i ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich”, która uwzględnia szeroki zakres zadań stojących przed produkcją zwierzęcą w warunkach modelu

rolnictwa wielofunkcyjnego i zrównoważonego. Taki model wymaga utrzymania gospodarstw mających szczególne znaczenie dla zachowania funkcji pozaprodukcyjnych rolnictwa, w tym m.in. ochrony ekosystemów, bioróżnorodności i dziedzictwa kulturowego.

Równocześnie musi on uwzględniać potrzeby przystosowania sektora do zmieniających się warunków ekonomicznych, produkcyjnych i środowiskowych oraz możliwości, jakie dają innowacyjne metody i technologie (Strategiczny program..., 2017).

Znaczenie gospodarcze rodzimych ras zwierząt wynika z faktu, że są one bardzo dobrze przystosowane do lokalnych warunków środowiskowych. Doskonale nadają się do utrzymywania w gospodarstwach tradycyjnych w produkcji ekstensywnej. Ma to istotne znaczenie na obszarze południowej Polski, gdzie występują obszary prawnie chronione, przekraczające w wielu regionach ponad połowę terenów rolnych. Ponadto, dzięki utrzymywaniu tych ras zwierząt możliwe jest zagospodarowanie terenów, których w innym przypadku nie można by użytkować. Rodzime rasy zwierząt przeżuwiających mogą dostarczać także produkty o unikalnej jakości.

Liczbę stad oraz liczbę zwierząt wybranych gatunków ras rodzimych występujących na terenie Polski przedstawiono w tabeli 1.

*Praca wykonana w ramach projektu „Kierunki wykorzystania oraz ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego rozwoju” współfinansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych „Środowisko naturalne, rolnictwo i leśnictwo” – BIOSTRATEG, nr umowy: BIOSTRATEG2/297267/14/NCBR/2016.

Tabela 1. Liczebność wybranych ras rodzimych w Polsce w latach 2010–2017
 Table 1. Numerical amount of chosen native breeds in Poland in years 2010–2017

Rasy zwierząt <i>Animal breeds</i>	Lata – Years								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Bydło – Cattle									
Polska czerwona – <i>Polish Red</i>									
- liczba stad – <i>number of herds</i>	271	286	290	271	255	256	280	263	
- liczba zwierząt – <i>number of animals</i>	2091	2425	2321	2332	2288	2388	2591	2399	
Polska czerwono-biała <i>Polish Red-and-White</i>									
- liczba stad – <i>number of herds</i>	445	441	439	394	361	334	341	344	
- liczba zwierząt – <i>number of animals</i>	3258	3013	3144	3020	3025	3125	3293	3510	
Białogrzbieta – <i>White-backed</i>									
- liczba stad – <i>number of herds</i>	38	38	36	37	36	40	46	48	
- liczba zwierząt – <i>number of animals</i>	265	322	318	366	388	424	474	518	
Świnie – Pigs									
Puławska									
- liczba stad – <i>number of herds</i>	–	–	–	–	24	27	43	52	
- liczba loch – <i>number of sows</i>	–	–	–	–	436	551	781	1157	
Owce – Sheep									
Uhruska									
- liczba stad – <i>Number of flocks</i>	81	83	74	77	94	107	121	125	
- liczba owiec – <i>Number of sheep</i>	4441	4975	4725	5206	5937	6612	7017	7382	
Świniarka									
- liczba stad – <i>Number of flocks</i>	14	15	16	19	21	21	32	37	
- liczba owiec – <i>Number of sheep</i>	613	849	1035	1280	1347	1390	1800	2074	
Olkuska									
- liczba stad – <i>Number of flocks</i>	42	46	49	50	58	54	64	64	
- liczba owiec – <i>Number of sheep</i>	648	669	885	952	1166	1123	1317	1317	
Cakiel – <i>Zackel</i>									
- liczba stad – <i>Number of flocks</i>	109	107	108	113	115	118	117	118	
- liczba owiec – <i>Number of sheep</i>	4332	4702	5202	5837	6381	7128	7483	7773	
Czarnogłówka <i>Black-headed</i>									
- liczba stad – <i>Number of flocks</i>	–	–	–	–	–	36	36	43	
- liczba owiec – <i>Number of sheep</i>	–	–	–	–	–	1546	1677	2178	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Programy Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich, Instytut Zootechniki PIB, 2017.

Source: Own elaboration based on Genetic Resources Conservation Programmes of Farm Animals, National Research Institute of Animal Production, 2017.

Uwagi metodyczne i materiały źródłowe

Z uwagi na harmonogram realizacji zadania 4., w tym podzadania „Projektowanie i zarządzanie łańcuchami marketingowymi w gospodarstwach utrzymujących rasy zachowawcze zwierząt”, opracowanie niniejsze ma charakter przeglądowy. Na obecnym etapie realizacji podzadania badawczego

przedstawiono jego założenia.

Głównym celem podzadania jest identyfikacja możliwości wykreowania sprawnego systemu dystrybucji produktów pochodzenia zwierzęcego w gospodarstwach utrzymujących rasy zachowawcze. Realizacja tego założenia zostanie osiągnięta m.in. poprzez:

- ewidencję aktualnego stanu powiązań gospodarstw utrzymujących rasy zachowawcze z rynkiem,
- ocenę stopnia możliwej partycypacji gospodarstw w lokalnym rynku żywnościowym,
- diagnozę stymulatorów i barier dywersyfikacji kanałów dystrybucji przez gospodarstwa rolne,
- określenie preferencji właścicieli gospodarstw odnośnie form dystrybucji wytworzonych w gospodarstwie surowców/produktów pochodzenia zwierzęcego.

Realizacja powyższych celów będzie oparta o informacje pierwotne, które zostaną pozyskane metodą wywiadu bezpośredniego (PAPI) z minimum osiemdziesięciu celowo dobranych gospodarstw utrzymujących rasy rodzime bydła, świń oraz owiec. W przypadku bydła badaniami objęte będą rasy: polska czerwona, polska czerwono-biała i białogrzbieta. Wśród gospodarstw z trzodą chlewną badane będą stada z rasą puławską, natomiast w gospodarstwach z produkcją owiec uwzględniono rasy: uhruska, świniarka, olkuska, cakiel oraz czarnogłówka.

Zasięg terytorialny badań obejmuje trzy województwa Polski południowo-wschodniej: małopolskie, podkarpackie oraz lubelskie. Rejonizacja badań wynika ze specyfiki rolnictwa tych województw, sprzyjającej utrzymywaniu zwierząt gospodarskich ras rodzimych.

Uzyskane wyniki badań będą podstawą budowy optymalnych modeli systemu dystrybucji oraz koncepcji marketingowej dla sprzedaży surowców/produktów pochodzących od zwierząt ras rodzimych przez gospodarstwa, w których są utrzymywane.

Wyniki przeprowadzonych badań zostaną rozpowszechnione w raporcie z badań oraz w naukowych czasopismach krajowych i zagranicznych, na konferencjach naukowych oraz seminariach. Zostaną także przekazane do zainteresowanych podmiotów zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich.

Gospodarstwa z chowem ras rodzimych w koncepcji krótkich łańcuchów dostaw

Gospodarstwa rolne utrzymujące rasy

rodzime zwierząt, funkcjonujące w warunkach rozdrobnionego rolnictwa, mimo małej skali produkcji uczestniczą w rynku żywnościowym. Mają one jednak niewielkie możliwości konkurencji z wysokotowarowymi, uprzemysłowionymi farmami czy importerami taniej żywności. Ponadto, ich udział w rynku jest na ogół ograniczony i uproszczony jedynie do produkcji surowca sprzedawanego zakładom przetwórczym lub pośrednikom. Innowacyjnym podejściem, zmieniającym dotychczasowe praktyki zbytu surowca z tych gospodarstw jest koncepcja ich rynkowego upodmiotowienia. Można to osiągnąć w tzw. krótkich łańcuchach dostaw, które stanowią alternatywne rozwiązanie w stosunku do wykorzystywanych dotychczas przez gospodarstwa kanałów dystrybucji. Krótkie łańcuchy dostaw żywności oferują rolnikom dodatkowe możliwości zbytu dla produkcji wytworzonej w gospodarstwie. Dzięki temu następuje zmniejszenie ich uzależnienia od silnych podmiotów w łańcuchu dystrybucji i możliwość bezpośredniej partycypacji w lokalnym rynku żywnościowym (Galli i Brunori, 2013). Przyczynia się to do wzrostu dochodów gospodarstw dzięki przejmowaniu marży, którą do tej pory przechwytywali pośrednicy, a jednocześnie wymaga od rolników odpowiedzialnego podejścia, wynikającego z dostarczania produktów żywnościowych bezpośrednio do konsumentów. Kreowanie krótkich łańcuchów dostaw jest elementem wpisującym się w tworzenie lokalnych systemów żywnościowych, rekomendowanych przez Komitet Regionów Komisji Europejskiej. Według tych rekomendacji, lokalne systemy żywnościowe wspierają lokalną i regionalną gospodarkę, mają szczególne znaczenie na obszarach znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, są bodźcem do wykorzystania potencjału lokalnego i czynnikiem poprawy wizerunku regionów mało znanych i zaniedbanych (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2011/C 104/01).

Według Komisji Europejskiej, krótki łańcuch dostaw obejmuje ograniczoną liczbę podmiotów gospodarczych zaangażowanych we współpracę, przynosi lokalny rozwój gospodarczy oraz charakteryzuje się ścisłymi związkami geograficznymi i społecznymi między producentami i konsumentami. Jednym z celów tworzenia

i funkcjonowania krótkich łańcuchów dostaw jest wzmocnienie lokalnych sieci spożywczych przy dużym zaangażowaniu uczestników rynku (Tundys, 2015). Krótkie łańcuchy dostaw żywności biorą udział w reorganizacji dynamiki lokalnej poprzez

wprowadzenie praktyk społeczno-gospodarczych, których implikacje dotyczą różnych wymiarów zrównoważonego rozwoju (Chiffolleau i Prevost, 2012). Potencjalne korzyści wynikające z krótkich łańcuchów dostaw zestawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Krótkie łańcuchy dostaw a obszary zrównoważenia
Table 2. Short supply chains versus sustainability areas

Obszary zrównoważenia <i>Sustainability areas</i>	Potencjalne korzyści <i>Potential benefits</i>
Społeczne <i>Social</i>	Bezpośredni związek między producentami a konsumentami pozwala na: - wzrost wzajemnego zaufania, - większą integrację społeczną producentów zaangażowanych w krótkie łańcuchy dostaw, - ożywienie lokalnych społeczności; <i>Direct association between producers and consumers allows for:</i> - an increase of mutual trust, - broader social integration of the producers engaged in short supply chains, - revitalization of local societies;
Ekonomiczne <i>Economic</i>	Krótkie łańcuchy dostaw żywności: - pomagają zachować małe i średnie gospodarstwa, - wywierają efekt mnożnikowy, dzięki czemu zwiększają dochody lokalnej społeczności; <i>Short food supply chains:</i> - help to preserve small and medium enterprises, - exert multiplier effect, thanks to which incomes of local society increase;
Środowiskowe <i>Environmental</i>	Krótkie łańcuchy dostaw żywności mogą przyczynić się do: - stosowania przez producentów rolnych bardziej przyjaznych dla środowiska metod produkcji (np. ekologicznych), - zachowania bioróżnorodności roślin i zwierząt oraz lokalnych ras zwierząt i odmian uprawianych roślin, - ograniczenia transportu na duże odległości, - minimalizacji zużycia opakowań; <i>Short food supply chains can contribute to:</i> - using more environmentally friendly (e.g. organic) production methods by rural producers, - preserving biodiversity of plants and animals as well as local animal breeds and varieties of cultivated plants, - restriction of long distance transport, - minimization of packet usage;
Zdrowie i dobre samopoczucie <i>Health and well-being</i>	Bezpośredni kontakt z producentami żywności w krótkich łańcuchach dostaw pozwala konsumentom na: - dostęp do produktów lokalnych, sezonowych, nieprzetworzonych lub niskoprzetworzonych, - zainteresowanie się kwestiami racjonalnego żywienia, - poszerzenie wiedzy i przyjęcia zdrowszego sposobu odżywiania. <i>Direct contact with food producers in short supply chains allows the consumers for:</i> - access to local, seasonal, unprocessed or lowly processed products, - interest in the issues of rational feeding, - knowledge dissemination and adopting healthier dietary patterns.

Źródło/Source – opracowanie własne na podstawie – own elaboration based on: Nilsson (2009), Petropoulou (2016), Pretty (2001).

Znaczenie i rola krótkich łańcuchów dostaw jest coraz bardziej doceniana w krajach Unii Europejskiej. Również w Polsce rośnie zainteresowanie tym sposobem wprowadzania produktów na lokalny rynek żywnościowy. Jednak, korzyści płynących z tej formy ich zbytu muszą być świadomi zarówno rolnicy, jak i konsumenci. W przypadku produktów pochodzenia zwierzęcego pozyskanych z ras rodzimych element świadomości ma dodatkową wartość. Wartość ta to utrzymywanie ras zwierząt związanych z lokalnymi tradycjami gospodarowania, spotykanych czasem na niewielkim obszarze, co jest szczególnie istotne dla zachowania bioróżnorodności na obszarach wiejskich.

Możliwości wprowadzania produktów na rynek w krótkich kanałach dostaw żywności

Specyfika produktów pochodzenia zwierzęcego powoduje, że gospodarstwa utrzymujące zwierzęta i chcące oferować swoje wyroby na rynku mają do rozwiązania więcej problemów niż gospodarstwa zajmujące się produkcją roślinną. Obowiązujące obecnie w Polsce prawo ułatwia gospodarstwom z produkcją zwierzęcą upodmiotowienie w krótkich łańcuchach dostaw żywności. Rolnicy mogą wprowadzać swoje produkty bezpośrednio na rynek w ramach sprzedaży bezpośredniej, działalności lokalnej, marginalnej i organicznej (MLO) oraz rolniczego handlu detalicznego (RHD).

Sprzedaż bezpośrednia dotyczy wyłącznie nieprzetworzonych produktów pochodzenia zwierzęcego, tj. niektórych rodzajów mięsa (drobiowego, zajęczaków i zwierząt łownych), produktów rybołówstwa, niektórych gatunków ślimaków lądowych, jaj, produktów pszczelich oraz surowego mleka i surowej śmietany pozyskanych w gospodarstwie. Odbiorcami produktów oferowanych w ramach sprzedaży bezpośredniej mogą być konsumenci finalni (tj. ostateczni konsumenci środka spożywczego, którzy nie wykorzystują żywności w ramach działalności przedsiębiorstwa spożywczego) oraz zakłady prowadzące handel detaliczny bezpośrednio zaopatrujące finalnych konsumentów (np. sklepy, restauracje, stołówki, firmy cateringowe). Sprzedaż wyrobów pochodzenia zwierzęcego konsumentowi finalnemu może odbywać się w miej-

scach, w których odbywa się ich produkcja, w tym znajdujących się np. na terenie gospodarstwa rolnego, na targowiskach, z obiektów lub urządzeń ruchomych lub tymczasowych, w tym ze specjalistycznych środków transportu, znajdujących się na terenie miejsc, w których odbywa się produkcja, na terenie targowisk lub poza nimi. W przypadku np. surowego mleka i surowej śmietany sprzedaż może być prowadzona z urządzeń dystrybucyjnych przeznaczonych do sprzedaży żywności. Sprzedaż bezpośrednia produktów pochodzenia zwierzęcego może być prowadzona na obszarze województwa, w którym odbywa się ich produkcja lub na obszarze sąsiadujących z nim województw, ewentualnie na terenie innych województw, jeżeli jest prowadzona podczas wystaw, festynów, targów lub kiermaszy, organizowanych w celach promocyjnych (Dz.U., 2015, poz. 1703).

Działalność marginalna, lokalna i ograniczona (MLO) ma być marginalna w stosunku do podstawowej działalności rolniczej, prowadzona lokalnie i ograniczona w ilości wytwarzanych produktów. Działalność MLO daje producentom rolnym możliwość sprzedaży nieprzetworzonych produktów pochodzenia zwierzęcego, ale także przetwarzania surowców na produkty o określonych specyficznych cechach. W ramach MLO może być prowadzony m.in. rozbiór świeżego mięsa (np. wołowego, wieprzowego, baraniego), produkcja mięsa mielonego, surowych wyrobów mięsnych, produktów mięsnych, mlecznych, gotowych posiłków (potraw) z produktów pochodzenia zwierzęcego lub z ich udziałem. Podobnie jak w przypadku sprzedaży bezpośredniej, odbiorcami produktów oferowanych w ramach MLO mogą być konsumenci finalni oraz zakłady prowadzące handel detaliczny bezpośrednio zaopatrujące finalnych konsumentów. Miejsca produkcji lub miejsca sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego oraz zakłady prowadzące handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta końcowego, do których następuje dostawa, muszą znajdować się na obszarze jednego województwa lub na obszarach powiatów należących do innych województw, ale sąsiadujących z tym województwem. Ograniczenia tego nie stosuje się jednak w przypadku sprzedaży produktów pochodzenia

zwierzęcego przez podmioty prowadzące działalność MLO podczas wystaw, festynów, targów oraz kiermaszy organizowanych w celu promocji tych wyrobów (Dz.U., 2016, poz. 451).

Rolniczy handel detaliczny (RHD) dotyczy każdego rodzaju żywności pochodzenia zwierzęcego (i nie zwierzęcego) w postaci nieprzetworzonej i przetworzonej w sposób inny niż przemysłowy (Dz.U., 2016, poz.1961). W ramach handlu detalicznego możliwa jest np. produkcja serów, masła, jogurtów, wędlin itp. Rolnik może prowadzić sprzedaż żywności wytworzonej w ramach RHD wyłącznie do konsumenta końcowego w miejscu, w którym została ona wytworzona (gospodarstwo), w miejscach przeznaczonych do prowadzenia handlu (np. targowisko) lub podczas sprzedaży okazjonalnej, np. wystaw, festynów, targów oraz kiermaszy. Sprzedaż taka może być również prowadzona na rzecz konsumenta finalnego przez internet, pod warunkiem zagwarantowania odpowiednich warunków zapewniających bezpieczeństwo zdrowotne żywności.

Wszystkie z przytoczonych powyżej działalności stanowią pierwszy krok w rozwoju krótkich kanałów dostaw żywności pochodzenia zwierzęcego, pozwalając rolnikom na uczestnictwo w lokalnym rynku żywnościowym.

Podsumowanie

Gospodarstwa rolne utrzymujące zwierzęta ras rodzimych spełniają istotną rolę w zachowaniu bioróżnorodności biologicznej. Uczestniczą one jednocześnie w rynku żywnościowym, pełniąc najczęściej funkcję ogniwa

oferującego surowce pochodzenia zwierzęcego pośrednikom lub zakładom przetwórczym. Ich znaczenie dla lokalnego systemu żywnościowego może być jednak znacznie ważniejsze. Wynika to z faktu, że obecnie obserwuje się tendencję do skracania łańcuchów dostaw żywności i powrotu do bardziej tradycyjnych form sprzedaży. Krótkie łańcuchy dostaw żywności oferują rolnikom dodatkowe możliwości zbytu dla produkcji wytworzonej w gospodarstwie dzięki bezpośredniej partycypacji w lokalnym rynku żywnościowym, a przez to także zwiększenie dochodów. Pozostaje to również w związku z możliwością przyspieszenia przepływu informacji pomiędzy producentem a konsumentem, jaką dają bezpośrednie kontakty między tymi podmiotami rynku.

Producenci rolni utrzymujący zwierzęta ras rodzimych powinni wykorzystać możliwości tkwiące w krótkich kanałach dostaw. Powinni przewartościować swoje myślenie na zorientowane rynkowo, uwzględniając efektywne sposoby organizacji procesów dystrybucji, przynoszącej korzyści ekonomiczne przy uwzględnieniu zrównoważenia społecznego oraz środowiskowego.

Korzyści płynących z możliwości udziału w krótkich kanałach dystrybucji muszą być świadomi zarówno producenci rolni, jak i konsumenci. W przypadku produktów pochodzenia zwierzęcego pozyskanych z ras rodzimych element świadomości ma dodatkową wartość. Wartość ta to utrzymywanie ras zwierząt związanych z lokalnymi tradycjami gospodarowania, spotykanych czasem na niewielkim obszarze, co jest szczególnie istotne dla zachowania bioróżnorodności na obszarach wiejskich.

Literatura

- Chiffolleau Y., Prevost B. (2012). Les circuits courts, des innovations sociales pour une alimentation durable dans les territoires. *Norois*, 224: 7–20.
- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2011/C 104/01; <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:104:0001:0006:PL:PDF> (dostęp: 15.09.2017).
- Dz.U., 2015, poz. 1703, Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2015 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej.
- Dz.U., 2016, poz. 451, Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej.
- Dz.U., 2016, poz. 1961, Ustawa z dnia 16 listopada 2016r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników.

- Galli F., Brunori G. (eds) (2013). Short food supply chains as drivers of sustainable development. Evidence document. Document developed in the framework of the FP7 project Foodlinks (GA No. 265287). Laboratorio di studi rurali Sismondi.
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi; <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020?%2FWsparcie-rolnictwa%2FPROW-2014-2020> (dostęp 23.10.2017).
- Nilsson H. (2009). Local food systems from a sustainability perspective: experiences from Sweden. *Int. J. Sustainable Soc.*, 1, 4: 347–363.
- Petropoulou E.A. (2016). The role of short food supply chains in Greece – what opportunities for sustainable, just and democratic food systems at times of crisis? *Sociol. Anthropol.*, 4 (5): 337–346.
- Pretty J. (2001). Some benefits and drawbacks of local food systems. Briefing Note for TVU/Sustain AgriFood Network; https://www.sustainweb.org/pdf/afn_m1_p2.pdf. (dostęp: 15.09.2017).
- Programy Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich. Instytut Zootechniki PIB; <https://www.InstytutZootechnikiPIB> (dostęp 23.10.2017).
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.
- Strategiczny program badań naukowych i prac rozwojowych „Środowisko naturalne, rolnictwo i leśnictwo” – BIOSTRATEG. www.ncbr.gov.pl (dostęp: 18.09.2017).
- Tundys B. (2015). Krótki łańcuch dostaw produktów spożywczych (SFSC) – ujęcie teoretyczne i praktyczne. *Studia Ekonomiczne. Zesz. Nauk. UE w Katowicach*, 249: 94–110.

DESIGNING AND MANAGEMENT OF MARKETING CHAINS ON FARMS KEEPING CONSERVATION ANIMAL BREEDS

Summary

The paper presents methodological assumptions of the subject „Designing and management of marketing chains on farms keeping conservation animal breeds” realized within the framework of task 4 “The characteristics of economic potential of breeding conservation breeds on family farms and their market interactions in conditions of sustainable development” of the project of the National Centre for Research and Development BIOSTRATEG II.

In the paper, an idea of short food supply chains was characterised, which can be used by the farms, which keep native animal breeds. They constitute an alternative solution to the distribution channels, so far used by the farms, allowing at the same time for their market empowerment. Current legal status allows for the sale of products of animal origin within direct sale, local, marginal and organic activity and agricultural retail trade. Thanks to the use of these possibilities, the farms keeping native animal breeds can become an important element of infrastructure of local food systems.

Key words: distribution system, short supply chains, native animal breeds

Fot. D. Dobrowolska